

7

Kültürün Aile Üzerinde Etkisi

Doç. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

GİRİŞ

Kültür, öğrenilen, uyarlanabilen, kuşaktan kuşağa aktarılabilen, paylaşılabilen, sınırlayan, simgeleyen ve birbirini bütünleyen çeşitli unsurlardan oluşmaktadır (Yeşil, 2009; Çetin ve ark., 2010). Kültür, içgüdüsel ya da biyolojik kalıtım sonucu kazanılmış bir değer olmayıp her kişinin doğumdan sonraki yaşantısı içinde kazandığı alışkanlıklardır. Nesilden nesile gelenek ve göreneklerle aktararak süreklilik arz eden kültür, genellikle direnç gösterilmesine rağmen, zaman içinde ortaya çıkan yeni gereksinimler doğrultusunda değişim göstermektedir (Çetin ve ark., 2010). Kültür; birey, aile ve toplum üzerindeki etkisini yaşamın bütün alanlarında hissettirmektedir. Her bireyin doğduğunda dinini ve dilini belirlemekle başlayan kültür, bireyin nasıl davranacağını, nasıl besleneceğini, aile içindeki rol ve görevlerini, cinsellikle ilgili davranışlarını, nasıl evleneceğini, çocuklarını nasıl yetiştireceğini, sağlık ve hastalık davranışlarını, toplumsal cinsiyet algısını ve diğer birçok konuda etkisini hissettirir (Purnell, 2008; Leininger, 2002). Toplumda ait değer yargıları, dünya görüşleri, örf ve adetler, aile aracılığıyla bireylere aktarılmaktadır. Toplumda hâkim olan “doğru” ve “yanlış”, “iyi” ve “kötü” gibi değer yargıları aile süzgecinden geçerek bireyin bilincine yerleşmektedir (Kaya ve Tuna, 2010). Kültürel değerlerin aktarılması din, para, sanat, töre gibi kültürel sembollerle olmaktadır (Targhan, 2006). Davranış şekillerinin ilk olarak öğrenildiği yer aile olup ailede öğrenilen davranışlar yaşam boyu etkisini sürdürmektedir (Çavdarıcı, 2002). Aile, birey ve topluma yönelik sosyo-kültürel görevlerini yerine getiren (Kaya ve Tuna, 2010) ve toplumun bir parçası olarak, toplumun kültüründen etkilenen ama yine de kendi içerisindeki ilişkileri, etkileşimi oluşturan bir sistemdir (Yapıcı, 2010).

Kültürün aile üzerindeki etkisi oldukça geniş bir konudur. Çünkü dünyada en ilkelinden en modern toplumlarına kadar her toplumun farklı aile yapıları ve aile içerisindeki farklı öğretileri vardır. Bir Amish ailesinde yetişen birey ile Afrika’da ilkel kabile ailesinde yetişen birey aynı kültürel özelliklere sahip olmayacağı gibi, aynı ülke sınırlarında, hatta aynı kentte, aynı ilçede, aynı köyde, aynı mahallede hatta aynı sokakta yaşayan ailelerde kültürel farklılıklar olacaktır. Bu bölümde amaç kültürün aile üzerindeki etkisine odaklanan konulara yönelik bir farkındalık oluşturmak ve aile üzerinde kültürün ne tür etkilerinin olduğunu literatür doğrultusunda ele almaktır.

Yeni Kurulacak Aile ve Kültürün Etkisi

Evlilik Kararı

Evlilik nedenleri, genellikle yaşamsal/fizyolojik gereksinimler doğrultusunda sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikler gösterdiği ileri sürülmektedir. Evlilik, bireylerin kendilerini topluma kabul ettirme ve toplumda saygın bir yer edinme gereksinimi olarak yorumlanabilmektedir. Yaygın evlenme nedenleri arasında neslin-soyun devamı, huzurlu, düzenli bir hayat, dinin emri ve toplumsal beklentiler yer almaktadır (Yapıcı, 2010). Geleneksel toplumlarda genel olarak eşlerin evlenmelerine aile büyükleri karar verirken, günümüz toplumlarında evlenecek kişilerin kendileri karar vermektedir (Ünal, 2013). TÜİK (2011) verilerine göre evlilik kararının verilmesinde ailenin ve geleneklerin daha baskın olduğu bilinmektedir. Kentsel bölgelerde bireylerin evlilik kararı vermesinde, kendi seçimi ve ailenin onayının payı %35 iken bu oran kırsal bölgelerde %24.4 olarak tespit edilmiştir. Kırsal bölgelerde evlilik kararında, ailenin etkisinin daha fazla olduğu söylenebilir. Örneğin; görücü usulü ile evlenip

KAYNAKLAR

- Adıgüzel A: Kız çocuklarının okullaşma engelleri ve çözüm önerileri (Şanlıurfa örneği). *EKEV Akademi Dergisi*, 17(56); 325-344, 2013.
- Akça G: *Diyarbakır ili Ergani ilçesi halk kültürü araştırması*. Çukurova Üniversitesi. 2009.
- Apaydın AGH: Aile içi iletişimin çocuğun dinsel gelişimine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12-13; 319-337, 2001.
- Arayıcı A: *Avrupa'nın Vatansızları*. Çingeneler. Birinci Basım. İstanbul. Kalkedon yayınları. 2008. p.34, 238, 40-5.
- Arısoy A, Canbulat N, ve Ayhan F: Karaman ilindeki annelerin bebeklerinin bakımında uyguladıkları geleneksel yöntemler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(1); 23-31, 2014.
- Aydın S, ve Oskay Ü: Transcultural nursing in perinatology Perinatolojide kültürlerarası hemşirelik. *International Journal of Human Sciences*, 10(1); 1607-1619, 2013.
- Bağlı M: *Töre ve/veya namus adına cinayet işleyen suçlu ve zanlıların sahip oldukları toplumsal değer yapıları, aile ilişkileri ve kişilik özellikleri ile bunların sosyoekonomik analizine ilişkin bir araştırma*. Proje No: 106K360 . Diyarbakır 2008. Alıntı Tarihi: 03.09.2014. Web Adress: http://istifhane.files.wordpress.com/2011/12/uvt_101428.pdf
- Başal AH: Türkiye'de Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Çocuk Gelişimi ve Eğitime İlişkin Gelenek, Görenek ve İnançlar. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1); 45-70, 2006.
- Beşirli H: Yemek, kültür ve kimlik. *Millî Folklor Dergisi*, 22(87);159-169, 2010 .
- Boran P, Gökçay G, Devocioğlu E, ve Eren T: Çocuk gelinler. *Marmara Medical Journal*, 26; 58-62, 2013.
- Can Y: *Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri*. Niğde Örneği. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks 5(1): 203-216, 2013.
- Canatan K, Yıldırım E: *Aile Sosyolojisi*. Açılım Kitap. Temmuz 2009; 81, ISBN: 978-9944-105-12-5.
- Chang YT, Hayter M, and Wu SCA: Systematic review and meta-ethnography of the qualitative literature: experiences of the menarche. *Journal of Clinical Nursing*, 19(3-4); 447-460, 2010.
- Civil B, Yıldız Y: Erkek öğrencilerin cinsel deneyimleri ve toplumdaki cinsel tabulara yönelik görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(2); 58-64, 2010.
- Çavdarıcı M: *Türkiye'de Sosyal değerlerin aşınması ve kültür sömürgeciliği*. Yüksek lisans tezi. İsparta 2002. SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Çelik C: Değişim sürecinde türk aile yapısı ve din paradigmatik anlam ve işlev farklılaşması. *Karadeniz Dergisi*, 8; 25-35, 2010.
- Çetin C, Özcan ED, Taşkiran E, Özdemirci A: *Aile kültürünün aile işletmesi kültürü üzerinde etkisi*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları. Yayın No:2011-47. İstanbul, 2010:25-53.
- Bozkuş Eğri, G, ve Konak A: Doğum sonu dönem ile ilgili geleneksel inanç ve uygulamalara dünyadan ve Türkiye'den örnekler. Zeitschrift für die Welt der Türken/ *Journal of World of Turks*, 3(1); 143-155, 2011.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2009). Türkiye'de kadınların işgücüne katılımı: eğilimler, belirleyici faktörler ve politika çerçevesi.
- Giger JN, Davidhizar R: The Giger and Davidhizar Transcultural Assessment Model. *Journal of Transcultural Nursing*, 13 (3); 185-188, 2002.
- Gökkaya Bilican V: Türkiye'de şiddetin kadın sağlığına etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(2); 167-179, 2009.
- Gökulu G and Hosta N: Basında kadına yönelik şiddet haberlerinin analizi: hürriyet, sabah ve posta gazeteleri örneği (2005-2008). *International Journal of Social Science*, 6(2);1829- 1850, 2013.
- Gölbaşı Z, Eğri G: Doğum sonu dönemde annenin bakımına yönelik yapılan geleneksel uygulamalar. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 32; 276-282, 2010.
- Güleç D, Kavlak O, Sevil Ü: Ebeveynlerin doğum sonu yaşadıkları duygusal sorunlar ve hemşirelik bakımı. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(1); 54-60, 2014.
- Günindi Ersoy A: Türkiye'de boşanma olgusu ve kadına yönelik aile içi şiddet ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 43;249-264, 2011.
- Güreşçi E: Türkiye'de kırsal göçün aile üzerine etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17); 149-161, 2013.
- Gürkan Ö, ve Coşar F: Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3); 124-129, 2009.
- Işık MT, Akçınar M, ve Kadioğlu M: Mersin ilinde gebelik, doğum ve loğusalık dönemlerinde anneye ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamalar. *UIBD*, 7(1); 63-84, 2010.
- İbiloğlu AO: Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2); 204-222, 2012.
- Kabalcıoğlu F, ve Kurçer MA: Niteliksel Bir Araştırma: Şanlıurfada Geleneksel Ebeler ve Doğuma Yönelik Geleneksel Yöntemleri. *Türkiye Klinikleri Jinekoloji Obstetrik Dergisi*, 18(6); 377-382, 2008.
- Kaya K, Tuna M: Popüler kültürün ilköğretim çağındaki çocukların aile içi ilişkileri üzerindeki etkisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21; 237-256, 2010.
- Kaya Y, Aslan E: Kadın cinselliğinde gelenekler ve kültür. *Androloji Bülteni*, 54(1); 214-217, 2013.
- Kayıhan S, Güzlek C, Özdemir G, İpsala E, Tortumluoğlu G: Kadınların doğurganlığa yönelik geleneksel uygulamaları bilme ve uygulama durumları. *Jinekoloji ve Obstetrik Dergisi*, 20(4); 217-225, 2006.
- Kaymak Özman S: Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2); 27-39, 2004.
- Malatyalı M: Türkiye'de Çocuk Gelin Sorunu. *Nesne*, 2(3); 27-38, 2014.
- Kılıç M, Ejder Apay S, Kızılkaya Beji N: İnfertilite ve kültür. *İ.Ü.F.N.Hemşirelik Dergisi*, 19(2); 109-115, 2011.
- Kılıç S, ve Altuncu A: Karakoçanda evlilik adetleri. *Electronic Turkish Studies*, 9(5); 233-250, 2014.

38. Kim-Godwin, Yeoun Soo: "Postpartum beliefs and practices among non-Western cultures." *MCN: The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 28(2); 74-78, 2003.
39. Kuzgun Y, Sevim SA: Kadınların çalışmasına karşı tutum ve dini yönelim arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1);14-27, 2004.
40. Leininger M: Culture care theory: a major contribution to advance transcultural nursing knowledge and practices. *J Transcult Nurs.*, 13(3);189-192, 2002.
41. Martin E, Gamella JF: Marriage practices and ethnic differentiation. The case of Spanish Gypsies (1870-2000). *The History of Family*, 10; 45-63, 2005.
42. Oger A: Uygur Türklerinin doğum adetleri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish*, 7(1);1679-1694, 2012.
43. Oruç ES, ve Kurt A: Erzurum ve Bursa Müftülüklerine 2005-2008 Yıllarında Gelen Sorular Işığında Kadınların Boşanma Talebinin Nedenleri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2); 299-325, 2009.
44. Ökten Ş: Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8);303-312, 2009.
45. Özcebe H, ve Biçer BK: Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu. Çocuk evlilikler. *Turkish Pediatrics Archive/ Turk Pediatri Arsivi*, 48(2); 86-93, 2013.
46. Ozsoy SA, Katabi VA: Comparison of traditional practices used in pregnancy, labour and the postpartum period among women in Turkey and Iran. *Midwifery*, 24; 291-300, 2008.
47. Purnell L: *Transcultural diversity and health care*. In: Purnell L, Paulkanca BJ, eds. *Transcultural health care: A culturally competent approach*. 3 st ed. Philadelphia: F.A. Davis Company; 2008. p. 19-55.
48. Raven JH, Chen Q, Tolhurst RJ, Garner P: Traditional beliefs and practices in the postpartum period in Fujian Province, China: a qualitative study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 7(8);1-11, 2007.
49. Sayan A: *Kültürlerarası Hemşirelik*. Editörler: Seviğ Ü, Tanrıverdi G. Akademi Basın.2014:
50. Sevil Ü, Taşçı Duran E: *Prenatal ve postnatal dönemdeki kültürel yaklaşım*. Kültürlerarası Hemşirelik. Editörler: Seviğ Ü, Tanrıverdi G. Akademi Basın.2014: 298-299. ISBN: 978-605-64411-5-8.
51. Süleymanov A: Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 58; 197-216, 2010.
52. Şanlı Y, Öncel S: Kadınların doğum sonrası fonksiyonel durumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *J Turk Soc Obstet Gynecol*, 2;105-14, 2014.
53. Şenel E, Şahin E, Şahin C, Süslü I, Güntürkün H: Lise öğrencilerinin akraba evliliği konusundaki bilgi düzeyi ve eğilimleri araştırması. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(3); 317-326, 2007.
54. Tanrıverd G, Yalçın Gürsoy M, Sakallı Ö ve ark: *Yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel özelliklerinin sağlık açısından değerlendirilmesi*. Kültürlerarası Hemşirelik. Editörler: Seviğ Ü, Tanrıverdi G, Akademi Basın. 2014: 530-556.
55. Tanrıverdi G, Ünüvar R, Yalçın M, Sürer M, Acar P, Akçay E, Hacıoğlu A ve ark: Çanakkale'de yaşayan Romanların Purnell'in Kültürel Yeterlilik Modeli ile değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(4);244-253, 2012.
56. Tanrıverdi G, Bayat M, Seviğ U, ve Birkök C: Evaluation of the effect of cultural characteristics on use of health care services using the 'Giger and Davidhizar's transcultural assessment model: a sample from a village in eastern Turkey. *DEUHYO ED*, 4; 19-24, 2011.
57. Tarhan N. Kültürel Farklılığın Evlilik Üzerindeki Etkileri. 2006. Ulaşım tarihi: 03.09.2014. Ulaşılan adres:<http://www.e-psikiyatri.com/kulturel-farklilikigin-evlilik-uzerindeki-etkileri-21110>
58. Taşçı S: *Sağlık ve hastalığı etkileyen faktörler*. Kültürlerarası Hemşirelik. Editörler: Seviğ Ü, Tanrıverdi G. Akademi Basın.2014: 24-40. ISBN: 978-605-64411-5-8.
59. Temel A, Yakın M, Misci S: Örgütsel cinsiyetlerin örgütsel davranışa yansması. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*,13(1); 27-38, 2006.
60. Thi ML, Pasandartorn W, Rauyajin O: Traditional postpartum practices among Vietnamese mothers in anti district, HungYen province. www.sh.mahidol.ac.th/hssip/theses/2002/3.pdf.
61. Topdemir Koçyiğit O: İnfertilite ve sosyokültürel etkileri. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1); 27-38, 2012.
62. Tortumluoğlu G: Transkültürel hemşirelik ve kültürel bakım modeli örnekleri. C.Ü. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2); 47-57, 2004.
63. Tortumluoğlu G, Özyazıcıoğlu N, Tüfekçi F, ve Sezgin S: Kırsal alanda yaşayan kız çocuklarının menarş yaşları ve menarşaya yönelik emosyonel tepkilerinin saptanması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi/Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 7(2);76-88, 2004.
64. Transcultural Assesment Model: Puerto RicoPakistan. Ulaşılan adres: http://courses.international.edu/bc680/nmcgahn/visit/pak_table.html.2004
65. Uskun E: Akraba evlilikleri. *Sted: Sürekli tıp Eğitimi Dergisi*, 10(2); 54-56, 2001.
66. Uzun AK, ve Orhon FŞ: Adolesan Gebeliklerin Anne Ve Bebek Sağlığına Olan Etkileri. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 66(1); 19-23, 2013.
67. Ünal V: Geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçiş sürecinde boşanma sorunu ve din. *Journal of International Social Research*, 6(26); 588-602, 2013.
68. Yalçın H: Gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin geleneksel uygulamalar (Karaman örneği). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55; 19-31, 2012.
69. Yapıcı Ş: Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5/4 Fall; 1545-1570, 2010.
70. Yeşil S: Kültürel farklılıkların yönetimi ve alternatif bir strateji: Kültürel zeka. *KMU İİBF Dergisi*, 11(16); 100-131, 2009.
71. Yıldız C: Türkiye'de töre baskısına bağlı intiharlar ve töre cinayetleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(16); 209-231, 2008.
72. Yüksel S, Kutlubay A, Karaoğlu L, ve Yoloğlu S: The prevalence of consanguineous marriages in the city of Malatya, Turkey. *Turk J Med Sci.*, 39(1); 133-137, 2009.